

УДК 347.99

Олег МАТУЩАК,
суддя Львівського апеляційного
господарського суду

Ольга МИХАЛЮК,
помічник судді Львівського апеляційного господарського суду,
аспірантка кафедри цивільного права та процесу Львівського
національного університету імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СУДІВ ЧИ СУДДІВ?

Справжня демократична правова держава може існувати лише за наявності відповідної судової системи. Саме тому питання реформування судової системи постало перед новою владою. Нині все частіше у засобах масової інформації з'являються повідомлення про ліквідацію господарських судів, з посиланням на «високопоставлене джерело» з Адміністрації Президента України. Натомість керівник Головного управління з питань судоустрою Адміністрації Президента України Вадим Фесенко, відповідаючи на запитання кореспондента щодо підготовки пакету законопроектів про ліквідацію господарських судів в рамках судової реформи, зазначив, що у Головному управлінні з питань судоустрою Адміністрації Президента України не готуються проекти законів, пов'язані з ліквідацією системи господарських судів [1].

Окрім цього, більшість юристів-практиків та науковців не поділяють поодинокі позиції щодо ліквідації господарських судів.

А тому постає питання: ліквідація господарських судів є необхідністю сьогодення чи це замовний матеріал для ЗМІ певних осіб для зниження авторитету системи господарського судочинства та підвищення власного?

Тим-то метою цієї статті є дослідження на основі аналізу позицій науковців та практиків необхідність існування системи господарських судів в Україні.

Питання доцільності існування вказаних спеціалізованих судів досліджували чимало вчених юристів та практиків, зокрема, Беяневич О., Белоусов П., Бондаренко І., Бородін М., Громовий О., Давидюк О., Задорожний О., Капліна О., Кисіль В., Назаров І., Подцерковний О.

Разом з тим питання доцільності існування вказаної системи в умовах ринкової економіки через призму історичного становлення спеціалізації судів, а не суддів ще не було предметом окремого дослідження та вивчення.

Тривалий час Україна не була самостійною, незалежною державою, а входила до складу певних держав, а тому історія становлення господарських судів України не існує окремо від історії становлення аналогічних судів цих держав. Попередником сучасних господарських судів у Російській імперії, до складу якої входила більша частина України, були комерційні суди, які розглядали торговельні й вексельні справи, справи про торговельну неспроможність. Так історично склалося, що на території України відлік створення господарських судів у сучасному розумінні ведуть з часу заснування комерційного суду в м. Одесі у 1807 році, пізніше було засновано комерційний суд у Феодосії – у 1819 році та Ізмаїлі – у 1824 році. Хоча багато дослідників історії виникнення та розвитку комерційного права стверджують про значно раніше утворення й існування інституцій, які вирішували такі спори. Зокрема у науковій літературі згадується про те, що уже з 1374 року господарські спори на території України знаходили своє вирішення у магістратах. Органами, які вирішували господарські спори, були відповідні Ради [2, с. 65–67].

Порядок розгляду справ у комерційних судах був затверджений 14 травня 1832 року указом імператора Російської імперії Миколи I. З 1864 року всі види спорів, що виникали в процесі торговельної діяльності у тих місцевостях, на які не поширювалася діяльність комерційних судів, були передані у підвідомчість загальним цивільним судам. Водночас кількість комерційних судів зменшується, на початку ХХ ст. їх залишається лише чотири: у Москві, Петербурзі, Харкові та Одесі. Разом із комерційними судами утворюються нові організаційні структури для розгляду торговельних спорів, право створювати які, за поданням бірж, надається міністру фінансів Росії. Ними стали арбітражні комісії (інша назва – біржові суди). Усі означені інституції проіснували до 1917 року. Після Жовтневого перевороту 1917 року змінюється майнова основа господарської діяльності і майже всі підприємства націоналізуються, а вирішення господарських спорів, що виникають між державними підприємствами, здійснюється в адміністративному порядку за вертикальною підпорядко-

ваністю, тобто вищими органами управління. Після утворення СРСР діяльність арбітражних комісій поновлюється. Їх організаційно-структурна побудова закріплюється відповідно до адміністративно-територіального поділу держави (Вища арбітражна комісія при Раді праці й оборони (РПО) СРСР; вищі арбітражні комісії при економічних радах союзних республік; арбітражні комісії при РНК АРСР, місцеві, обласні, губернські арбітражні комісії) та галузевого розподілу діяльності у сфері економіки (відомчі арбітражні комісії). Для розгляду конфліктних ситуацій у біржовій діяльності окремо утворюються арбітражні комісії при товарних і фондових біржах, які діють на правах третейських судів. Надалі, після повного переходу на адміністративне регулювання економіки держави, діяльність арбітражних комісій припиняється, а розгляд господарських спорів між установами й організаціями в секторі економіки здійснюється державним (розгляд господарських спорів між підприємствами різного галузевого підпорядкування) та відомчим арбітражем (розгляд господарських спорів між підприємствами, підпорядкованими одному міністерству, які, по суті, з організаційно-структурною трансформацією проіснували до утворення в Україні незалежної держави). При цьому державні арбітри призначалися і звільнялися з посади в адміністративному порядку керівництвом держави.

Нинішня система господарських судів сформувалась у нашій державі внаслідок набуття Україною незалежності, а також у зв'язку зі зміною пріоритетів у майновій основі господарської діяльності, демократизацією суспільно-політичного життя, розбудовою правової держави та реформуванням чинного законодавства України, системи органів державної, виконавчої та судової влад. З огляду на це Верховною Радою України було прийнято низку законодавчих актів, поміж яких є такі визначальні для становлення господарського процесу документи: Закон України «Про арбітражний суд» (1991 р.), який з червня 2001 року згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про арбітражний суд» перейменований на Закон України «Про господарські суди» (втратив чинність у 2002 році у зв'язку з набранням чинності Законом України «Про судоустрій України»); Арбітражний процесуальний кодекс України (1991 р.), який з червня 2001 року згідно із Законом України «Про внесення амін до арбітражного процесуального кодексу України» перейменований на Господарський процесуальний кодекс України; Господарський кодекс України (2003 р.) та деякі інші. У результаті прийняття зазначених нормативних актів, чинна за радянських часів система державного та відомчого арбітражу була ліквідована, а господарський суд з органу адміністративної влади перетворився на орган судової влади.

У названому історичному екскурсі важко віднайти принаймні натяк на недоцільність існування спеціалізованої ланки з розгляду комерційних спорів починаючи щонайменше із XIV ст. і по теперішній час. Правиль-

ність, професійність та швидкість вирішення таких спорів, як і раніше, безпосередньо впливає на економічні процеси, які є основною, невід'ємною складовою частиною незалежної правової держави.

Незважаючи на вищевикладене, нині масштабного розголосу набув новий Законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». За законодавчими актами удосконалення засад організації та функціонування судової влади відповідно до європейських стандартів система судів загальної юрисдикції будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Систему судів загальної юрисдикції складають: місцеві суди; апеляційні суди; вищі спеціалізовані суди; Верховний Суд України. А відповідно до ст. 21 цього ж Закону, місцевими судами є: 1) місцеві загальні суди (районні, районні або міжрайонні у містах, міські та міськрайонні суди); 2) окружні суди з розгляду цивільних і кримінальних справ; 3) окружні адміністративні суди [3].

А тому особливу зацікавленість щодо вказаного Законопроекту висловлюють «господарники». Адже, виходячи з вищезазначених норм, господарські суди підлягають ліквідації. У даному ракурсі проведено неодноразові обговорення та круглі столи, однак принципові причини для необхідності прийняття таких кардинальних рішень названо так і не було.

Більше того, науковці гостро критикують таку судову реформу. На думку професора О. Подцерковного, ідея щодо ліквідації спеціалізованих господарських судів під час реформування судової системи не може жодним чином призвести до підвищення якості винесення судових рішень, але точно погіршить стан захисту прав суб'єктів господарювання. Система господарських судів напрацювала найкращі та найґрунтовніші акти тлумачення положень господарського та цивільного законодавства, надала ясність у питаннях співвідношення Цивільного та Господарського кодексів, по суті, виправивши огріхи законодавця [4].

Проблематика спеціалізації судової системи досліджувалась і на рівні дисертаційного дослідження. Так, І. Назаров вказує, що більшість країн Європейського Союзу мають розвинуту систему спеціалізованих судів, і це розцінюється як засіб підвищення якості правосуддя, його доступності для населення та ефективності судової системи [5, с.16].

Разом з тим, незважаючи на однастайність у своїх позиціях юристів-науковців та практиків, ЗМІ гучно розповсюджують провокаційні статті та відгуки щодо господарської системи судочинства.

Так, журналіст інтернет-видання «Еліта країни» В. Трофілов стверджує, що Вищий господарський суд України під керівництвом Львова Б.Ю. продовжив виносити «замовні» неправомірні судові рішення, що абсолютно не ґрунтуються на положеннях чинного законодавства. Крім цього, автор з впевненістю наголошує, що у ЗМІ є багато доказів того, як соратники Татькова та Ємельянова, перебуваючи на посадах помічників суддів та се-

кретарів судового процесу, розносили кабінетами судів фактично накази, як і яким чином вирішувати ту чи іншу справу [6].

Читаючи такі агресивні висловлювання, виникає риторичне запитання до автора, чи він, оперуючи термінами «докази» та «чинне законодавство», знає їх значення. Так, докази повинні бути підтверджені певними засобами, а коли це просто голослівні вигуки журналістів про накази і неправомірні «замовні рішення», то це називається поширення неправдивої та недостовірної інформації, що, до речі, врегульовано чинним законодавством.

Ще одне повідомлення, в якому журналісти, з посиланням на невідому особу з Адміністрації Президента, з впевненістю заявляють: «Ні для кого не секрет, що останнім часом господарські суди стали епіцентром корупції і кидають тінь на всю судову систему, яка після реформи почала більш ефективно працювати. Ми бачимо більше виправдувальних рішень і в цілому, рішень спрямованих на відновлення прав громадян. Але господарські суди не дають людям можливості відчутти результати реформ, гальмують реформи, кидають тінь на всю владу в цілому і тому підлягають ліквідації» [7].

Щодо такої журналістської репліки дуже вдало висловив свою позицію адвокат та радник міжнародної юридичної групи «Astarovlawyers» О. Громовий: «Ліквідація господарських судів не підвищить ефективності роботи української судової системи. Проблема корупції також не може бути вирішена шляхом ліквідації конкретної судової вертикалі, оскільки це проблема не судового органу, а персонально окремих суддів» [8].

Необхідно зазначити, що нині згідно з Конституцією України найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України, а відтак, позиція суддів найвищої судової інстанції має безперечно вагомий роль у реформуванні судової гілки влади.

Так, особливого розголосу в колах юристів набув виступ голови Верховного Суду України Ярослава Романюка на виїзному засіданні Уряду, проведеному в приміщенні Верховного Суду України 13 жовтня 2014 року за участю його суддів. Відповідно до позиції Ярослава Романюка, Україна повинна перейти до триланкової судової системи з відмовою від спеціалізації судів як окремих установ на користь упровадження спеціалізації суддів.

З огляду на прагнення української спільноти та України вступити у Євросоюз, досвід європейських країн є пріоритетним у побудові системи правосуддя. А отже, доцільність запровадження спеціалізації суддів замість судів необхідно визначити через дослідження систем правосуддя інших країн Європи.

Наприклад, судова система Франції (фр. Organisation juridictionnelle en France) складається з трьох рівнів судів: суд першої інстанції (районний,

районний у місті, міський та міськрайонний суд, що має право винести судові рішення у справі), апеляційний суд і касаційний суд. Крім цього, існують спеціалізовані суди, які входять у трирівневу систему та розділені на кілька видів за типом спорів: комерційні спори, спори з соціальних питань, земельні спори. При цьому касаційний суд – це Верховний суд країни і заморських територій Франції. Він був створений у 1790 році і залишається хіба що «посередником» між народом та державою, маючи на меті охорону закону від невинуватих тлумачень та інших «зазіхань». Незважаючи на свою назву, цей суд не розглядається як інстанція, головною метою якої є перевірка рішень нижчих судів. Його завдання – забезпечити дотримання закону цими судами. Тому можна сказати, що Касаційний суд розглядає питання права. Підставами для його діяльності є порушення закону, перевищення влади, помилка в компетенції, недотримання форми рішення, суперечливість рішення [9].

Ще одним прикладом може стати судова система Австрії, яка складається з чотирьох рівнів. У цивільних справах у загальному випадку передбачено проходження трьох інстанцій, а в кримінальних справах – двох. Найвищою інстанцією в цивільних і кримінальних справах є Верховна судова палата у Відні (Верховний суд), де правосуддя здійснюють 57 суддів. Наступний організаційний рівень складають чотири Вищих земельних суди (апеляційні суди), в яких нині працюють 169 суддів. Третій організаційний рівень складає 21 судова палата першої інстанції (суди першої інстанції, окружні суди). Переважно їх називають земельними судами [10].

Якщо говорити про суди ФРН, то такими є суди федерації та земель. При цьому суди земель поділяються на: дільничі, земельні, Вищі (Верховні) суди земель ФРН та Об'єднаний сенат вищих федеральних судів. Причому всі вказані суди мають розширений поділ за спеціалізацією. Наприклад, дільничі суди розглядають цивільні справи (суд з питань виконання судових рішень, суд з питань заборгованості, суд з майнових питань, суд із сімейних справ) та кримінальні справи (суд шеффенів для дорослих, суд шеффенів для молоді, суд для дорослих, суд для молоді). Земельні суди, в свою чергу, поділяються на першу та апеляційну інстанції, які включають палати з майнових питань та з комерційних питань [11].

Як бачимо, країни Європи мають широко розгалужену систему саме судів різних спеціалізацій, а не спеціалізації суддів. Окрім цього, як вірно зазначає професор О. Белянєвич, принцип спеціалізації судів (а не суддів) закріплений у Конституції України, тому без внесення відповідних змін до Основного Закону обговорювати проблематику спеціалізації судів можна лише в порядку наукової дискусії. Крім того, науковець зазначає, що якщо говорити про довіру до судової влади, то її відновлення аж ніяк не вирішується ліквідацією системи господарських судів [4].

При цьому цікавим є те, що у вищеназваних розвинутих європейських

країнах касаційною інстанцією є відповідні Вищі суди, а не Верховний суд, що, як видається, є цілком виправдано.

У даному аспекті дозволимо собі не погодитись з позицією Ярослава Романюка щодо розширення повноважень Верховного Суду України, який зазначає, що існування чотирьохланкової системи, яка передбачає існування другої касації, є недоцільним.

На наше переконання, нівелювати подвійну касацію, яка існує тепер, необхідно не шляхом ліквідації Вищих спеціалізованих судів, а через реформування Верховного Суду України відповідно до європейських норм. Тобто Верховний Суд України повинен слугувати судом, який вирішує виняткові справи, пов'язані з порушенням норм права, які не пов'язані з повторним переглядом рішення, за винятком, різного застосування одних і тих же норм матеріального права (як зрештою, і є на сьогодні). В свою чергу, судами касаційної інстанції повинні слугувати Вищі спеціалізовані суди.

Однозначно судова реформа є необхідною, однак, очевидно, вона повинна бути спрямована на якість, доступність та продуктивність роботи судів. Адже, на превеликий жаль, нині саме в судах загальної юрисдикції громадяни очікують на розгляд своєї справи місяцями, а то й роками. Для прикладу, у зв'язку з інфляційними процесами виконання рішення зі стягнення грошових коштів через декілька років після виникнення боргу та подання позову до суду, очевидно, не буде для позивача рівнозначним його втраті. Такі ж проблеми щодо строків розгляду справ існують у іншій спеціалізованій ланці системи правосуддя – адміністративному суді, де для початку розгляду справи у касаційній інстанції з дати отримання касаційної скарги сторони чекають один рік і більше.

Однак у вказаних судах така проблема існує через перевантаження суддів і вона виникла штучно, а саме після створення та початку діяльності адміністративних судів внаслідок невдалого розподілу справ за предметною підсудністю без належного правового та наукового обґрунтування. За різними даними, понад 70 % різних категорій спорів за такою підсудністю було підпорядковано саме адміністративним судам, які раніше успішно і без нарікань сторін розглядалися господарськими судами, і навіть у більшій кількості. При цьому необхідно звернути увагу на те, що незважаючи на кардинальне зменшення кількості справ, відповідний відтік професійних суддів із однієї спеціалізованої системи до іншої не відбувся, а якщо і були такі випадки, то вони носили поодинокий, несистематичний характер.

Про виникнення та існування проблеми навантаження свідчить і те, що редакція ст. 18 КАС України: «Предметна підсудність», з часу прийняття цього Кодексу у 2005 році змінювалася тричі: у 2008 році; у 2010 році двічі й рішенням Конституційного Суду України від 9 вересня 2010 року

№ 19-рп/2010 зміни у цій частині згідно із Законом України від 7 липня 2010 року № 2453-VI щодо передачі окремої категорії справ до юрисдикції адміністративних судів та вилучення із цивільної юрисдикції визнано неконституційними [12]. Такі зміни стосувалися підсудності адміністративних справ щодо спорів фізичних осіб із суб'єктами владних повноважень з приводу обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацевдатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг. Таким чином, у відповідності до останньої редакції вказаної норми цього Кодексу, найчисельніша категорія спорів «опинилася» у предметній підсудності місцевих судів, які за загальним принципом створення та діяльності будь-якого відношення не повинні мати до публічно-правових спорів.

За таких обставин епіцентр навантаження кількістю абсолютно типових та нескладних справ кардинально перемістився до місцевих судів, що не може бути принциповим чинником визначення коефіцієнта навантаження на одного суддю.

На відміну від зазначеної категорії соціальних спорів, є очевидним намагання Вищого адміністративного суду України впливати на правовідносини землекористування, де суб'єктами є фізичні та юридичні особи, з одного боку, та органи місцевого самоврядування, – з іншого. Зосередження названих спорів у адміністративних судах відбулося внаслідок прийняття Пленумом Вищого адміністративного суду України постанови № 8 від 20 травня 2013 року «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів», у якій зроблено висновок, на підставі рішення Конституційного Суду України № 10-рп/2010 від 1 квітня 2010 року, що такі спори є публічно-правовими та відповідно підсудними адміністративним судам. При цьому Конституційний Суд України посилався лише на норми Цивільного та Господарського кодексів України, які регулюють особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Водночас існувала та продовжує існувати постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 17 травня 2011 року «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин», яка у п. 1.2.2 ці ж правовідносини із таким же предметом спору та за участю таких же сторін відносить до предметної підсудності господарського суду.

Підсумуємо зазначене. Беззаперечним є факт про дійсне існування проблеми нерівномірного навантаження суддів загальних та спеціалізованих судів, навіть при умові встановлення справедливої та об'єктивної формули визначення такого навантаження у співвідношенні кількості справ до

їх складності. Проте така проблема не повинна вирішуватися ліквідацією однієї спеціалізованої ланки правосуддя із приєднанням її повноважень до іншої або прийняттям роз'яснень рекомендаційного характеру вищими спеціалізованими судами щодо предметної підсудності, а може бути вирішена шляхом прийняття закону, який би чітко розмежував категорії спорів між двома спеціалізованими судами та одним загальним судом, з урахуванням навантаження на суддів, кількості справ та їх складності.

Необхідно також зазначити, що значне навантаження та відповідно складність спору, потреба використання численних нормативних та підзаконних нормативних актів, які регулюють спірні правовідносини, є основною причиною порушення строків розгляду справ.

Тому для нової судової реформи першочерговим завданням повинно бути створення такої судової системи, яка буде ефективно і якісно працювати з метою встановлення справедливості між сторонами судового процесу в найшвидші терміни.

Потрібно констатувати, що вищевказані проблеми щодо строків розгляду спорів найрідше зустрічаються у господарських судах. А тому не варто ламати ту налагоджену систему, яка існує і роками будувалася з метою якісного і належного здійснення правосуддя. Адже, наприклад, у випадку очікування юридичними особами розгляду спорів щодо повернення боржниками боргу їхня господарська діяльність може припинитись, що призведе до банкрутства підприємства.

На вказане питання звертає увагу і доктор юридичних наук, адвокат В. Кісіль: «Ідея ліквідації господарських судів не має під собою аргументації. Я не можу собі уявити, як суддя звичайного районного суду розглядатиме справу, пов'язану з цінними паперами, з банкрутством. І зовсім не можу уявити, як бізнес буде чекати рішень по 4–5 років. Адже сьогодні в господарському суді справа проходить повне коло за 7–8 місяців, а в суді загальної юрисдикції – за 4–5 років» [13].

А отже, передача господарських спорів на вирішення загальним судам та зосередження розгляду касаційних скарг у Верховному Суді України як суді єдиної касаційної інстанції не дозволить досягти основної мети судової реформи, а саме: належне, якісне та продуктивне судочинство в Україні.

Наполягаючи на ліквідації господарських судів, прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, зокрема, наголошує про необхідність передачі функцій господарських судів судам загальної юрисдикції, оскільки завантаженість господарських судів нині становить 3 % від завантаженості судів загальної юрисдикції [14].

У цьому аспекті необхідно зазначити, що порівнювати навантаження судів можна лише тоді, коли останні є судами однієї юрисдикції, причому однієї інстанції. Натомість говорити про навантаження спеціалізованого

господарського суду в порівнянні із загальним судом є взагалі недоречним. Так, для прикладу, прийняття рішення у справі про адміністративні правопорушення чи розлучення за згодою сторін полягає у зміні в «шаблоні» процесуального документа учасників процесу та номера справи. Водночас для прийняття рішення господарським судом у справі про банкрутство чи, вирішуючи корпоративний спір, де справа може складатися з десятків томів, необхідно витратити не лише багато часу для вивчення та аналізу справи, але, як правило, використання Господарського, Цивільного, Земельного кодексів та безлічі інших законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів.

З огляду на проведений аналіз випливає, що твердження щодо необхідності ліквідації господарських судів у зв'язку зі незначною завантаженистю судів, порівняно із загальними судами, та корупцією у цих судах, є необ'єктивними та упередженими. Адже, як неодноразово зазначалось юристами-практиками та науковцями, для судді загального суду без наявності відповідних знань буде складно вирішити спір по суті у сфері господарського судочинства. А щодо корупції, то така проблема справді існує, але у всій державі. При цьому, мабуть, не зовсім етично політикам та журналістам зазначати, що «вся проблема корупції полягає у існуванні господарських судів», оскільки, якщо б ліквідація цієї судової системи допомогла викоринити її взагалі у державі, то це було б найлегшим вирішенням проблеми на загальнонаціональному рівні за всю історію незалежності України.

Таким чином, виходячи з розвитку ринкових відносин в Україні та європейської інтеграції країни, видається все ж таки доцільним здійснювати судову реформу шляхом адаптації українського законодавства до норм міжнародного права. А тому в умовах розвитку економічного життя країни, підтримання бізнесу та підприємництва в Україні спеціалізація судів є необхідною, зокрема, системи господарських судів, яка найбільш тісно пов'язана з вирішенням спорів у комерційній сфері. При цьому Україні необхідно запозичувати досвід інших європейських країн щодо розширення спеціалізованих судів.

А отже, для вирішення дійсних і названих вище проблем судової системи повинно послужити законодавче розмежування категорій справ на основі науково обґрунтованих висновків щодо поділу сфер правового регулювання (майнових, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні, податкових, бюджетних і т.д.), які захищатимуть загальні та спеціалізовані суди під час здійснення правосуддя.

Для рівномірного розподілу спорів із врахуванням спеціалізації необхідно повернути до повноважень господарських судів ті спори, які виникають із господарських і договірних правовідносин, і визнати, що публічно-правовий спір – це той спір, де загальнообов'язкові рішення органу держави

чи органу місцевого самоврядування впливають на поведінку усіх осіб незалежно від їх волі, які перебувають, проживають, зареєстровані в межах конкретної адміністративно-територіальної одиниці, на територію якої поширюються повноваження такого органу. При цьому варто врахувати, що рішення такого органу не може носити загальнообов'язковий характер, якщо наслідком його виконання є цивільно-правовий чи господарський правочин, де відсутність згоди однієї із сторін унеможливорює чи припиняє праввідносини. В даному випадку відсутні відносини за участю суб'єкта владних повноважень. При цьому, повернувшись до повноважень адміністративного суду категорію спорів, яка то передавалася до загальних судів, то поверталася назад, до адміністративних, які за своєю очевидною суттю є саме адміністративними, можна розумно та рівномірно розподілити справи між усіма трьома ланками судової системи, не здійснюючи кардинальних, не прогнозованих і цілком не виправданих експериментів.

Список використаних джерел

1. Закон та бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/44832-likvidacii_gospodarskih_sudiv_ne_bude_-_fesenko.html.
2. Історія української культури : в 5 т. / гол. ред. Б.Є. Патон – К. : Наукова думка, 2001. – Т. 2
3. Законопроект «Про статус суддів та судоустрій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/print/103023-zakonoproekt_pro_vnesennya_zmin_do_zakonu_pro_sudoustrii_i_s.html.
4. Венгрияк Х. Господарські суди: ламати – не будувати / Х. Венгрияк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/gospodarski-sudi-lamati--ne-buduvati.html>.
5. Назаров І.В. Судові системи країн Європейського союзу та України: порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 / І.В. Назаров. – Х., 2011. – 39 с.
6. Трофілов В. Піраміда судової корупції / В. Трофілов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kraina.name/articles/korrupciya/105986-piramida-sudovoi-korupcii/>.
7. Нове Закарпаття – інтернет-видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novezakarpattya.com/uk/post/11280/>.
8. Громовий О. Ліквідація господарських судів: Де тепер судитимуться герої Forbes / О. Громовий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/ua/opinions/1380805-likvidaciya-gospodarskih-sudiv-de-teper-suditimutsya-geroyi-forbes>.

9. Судова система Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Судова_система_Франції.

10. Андрощук А. Система судочинства в Австрії: загальні засади, професійна підготовка юристів / А. Андрощук // Юридичний журнал. — №3. — 2003. [Електронний ресурс] : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=21>.

11. Навчальні матеріали [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mobile.pidruchniki.com/1499052854477/pravo/sudoustriy_federativnoyi_respubliki_nimechhini.

12. Рішення Конституційного Суду України від 9 вересня 2010 року № 19-рп/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-10>.

13. Українські новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukranews.com/uk/news/ukraine/2014/11/08/144263.ZMI-ozvuchena-Yatsenyukom-ideya-likvidatsii-gospodarskih-sudiv-ne-mae-pid-soboju-argumentatsii>.

14. Кабмін підтримав ліквідацію господарських судів – Юридична газета он-лайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/news/kabmin-pidtrymav-likvidatsiyu-hospodarskykh-sudiv.html>.

Матушак О.І., Михалюк О.В. Актуальність спеціалізації судів чи суддів?

У статті проведено аналіз історичного становлення господарського судочинства в Україні. Авторами досліджено судові системи європейських країн та наявність у них господарських судів. У статті особливу увагу приділено доцільності реформування судової системи шляхом розширення спеціалізації судів, а не суддів. Досліджено причини виникнення та існування проблем судочинства внаслідок нерівномірного навантаження на суддів та запропоновано шляхи їх вирішення. Авторами аргументовано необхідність існування господарських судів в Україні.

Ключові слова: судова система, господарський суд, спеціалізація судів, суддя, судові системи європейських країн, судова реформа.

Матушак О.И., Михалюк О.В. Актуальность специализации судов или судей?

В статье проведен анализ исторического становления хозяйственного судопроизводства в Украине. Авторами исследованы судебные системы европейских стран и наличие в них хозяйственных судов. В статье особое внимание уделено целесообразности реформирования судебной системы путем расширения специализации судов, а не судей. Исследованы причины возникновения и существования проблем судопроизводства вследствие

неравномерной нагрузки на судей и предложены пути их решения. Авторами аргументировано необходимость существования хозяйственных судов в Украине.

Ключевые слова: судебная система, хозяйственный суд, специализация судов, судья, судебные системы европейских стран, судебная реформа.

Matushchak O.I., Mykhalyuk O.V. Actuality of courts' specialization? Or judges?

The analysis of the historical formation of commercial justice in Ukraine is given in the article. The authors investigated the judicial systems of European countries and the existence of commercial courts therein. Considerable attention in the article is spared to feasibility reform of the judiciary by expanding specialization of courts, not judges. The causes and the problems due to uneven courts' load are researched in the article. It is offered the legal settlement of such problems. The authors argued the necessity of the commercial courts in Ukraine.

Key words: judicial system, the Commercial Court, the courts' specialization, judge, judicial systems of European countries, reform of the judiciary.